

OVERBEVOLKING VAN DE GEVANGENISSEN*

De rechterlijke macht hoort bekommerd te zijn om de gevolgen van haar beslissingen. Nochtans is het belangrijk de verantwoordelijkheden juist weer te geven, wanneer het erop aankomt de gevolgen van rechterlijke beslissingen op de overbevolking van de gevangenis in te schatten.

De *onderzoeksrechter* beslist over de voorlopige hechtenis in functie van de openbare veiligheid, rekening houdende met de feitelijke omstandigheden van de zaak en de persoonlijkheid van de verdachte. De bodemrechter kan bij het bepalen van een straf alleen rekening houden met de gegevens van het dossier of de resultaten van het onderzoek ter terechtzitting, in functie van de gegevens van de zaak en de persoonlijkheid van de beklaagde, binnen het door de wetgever opgelegde kader. Dat voorziet in bepaalde straffen en strafmaten, maar draagt noch aan de onderzoeksrechter noch aan de bodemrechter op rekening te houden met het penitentiair beleid.

De rechter moet tevens vaststellen dat de wetgever op dit ogenblik aan strafverzwaring doet, in het bijzonder wat de gevangenisstraffen betreft: men denke aan de bestraffing van aanranding en verkrachting, milieumisdrijven, hormonen, racisme, koppelbazerij.

Wellicht zou de rechter, meer dan thans het geval is, gebruik kunnen maken van het gamma van de door de wetgever voorziene bijkomende straffen of veiligheidsmaatregelen. Nochtans dient ook hier te worden vastgesteld dat, waar dit bestaat, het systeem van bijkomende straffen en maatregelen onvolledig en onvolmaakt is, in het bijzonder door de afwezigheid van uitvoeringsbesluiten en -mogelijkheden.

Meer dan eens zal de rechter nochtans moeten vaststellen over geen andere afdoende middelen te beschikken dan de gevangenisstraf.

Ten slotte wordt de dreiging met gevangenisstraf, in het stelsel van uitstel, opschorting of probatie als een zinvol alternatief ervaren. Verruiming van de bestaande mogelijkheden dringt zich op, alsook effectuering van de bestaande toestand. Daarbij mogen echter de gevolgen van de niet naleving van de gestelde voorwaarden niet uit het oog verloren worden.

Besluit: de ruimte waarbinnen de rechter aan penitentiair beleid kan doen is derhalve beperkt door de mogelijkheden die de wet biedt.

Algemene criminologische overwegingen bevinden zich op een ander vlak: dat van het vervolgingsbeleid en van de strafuitvoering.

In eerste instantie moet de *wetgever* zich bezinnen over het *strafbeleid*: wil het systeem geloofwaardig blijven, dan moet men steeds voor ogen hebben dat voor-

---

* Eén van de vertegenwoordigers van de werkgroep 'Magistratuur en Maatschappij' (Dhr. A. Bloch) maakte deel uit van de ronde tafel over 'Overbevolking en strafrechtelijk beleid', die op 29 januari 1994 te Brussel (V.U.B.) georganiseerd werd en waarvan wij het verslag in het volgende nummer van *Panopticon* publiceren.

ziene sancties ook effectief kunnen uitgevoerd worden en ook hun doel bereiken. Sancties die niet meer kunnen worden uitgevoerd (b.v. door plaatsgebrek) of die men niet meer wil uitvoeren (dwangarbeid, doodstraf?) moeten worden afgevoerd. In dit verband is 'Magistratuur en Maatschappij' van oordeel dat werk moet worden gemaakt van sancties die in de eerste plaats gericht zijn op herstel van de individuele en maatschappelijke schade die volgt uit misdrijven – waartoe in het ontwerp van Koninklijke Commissaris LEGROS een aanzet werd gegeven. De gevangenisstraf dient voorbehouden te worden voor de bescherming van de maatschappij in gevallen van bijzonder gevaarlijke vormen van criminaliteit. In de onmiddellijke toekomst dringt zich een bezinning op over de verplichte gevangenisstraffen en de vervolmaking en effectuering van het stelsel van de bijkomende straffen.

Verder dringt zich ook in hoofde van het *Openbaar Ministerie een werkelijk vervolgingsbeleid op*: vervolging van misdrijven waarop gevangenisstraffen staan, leidt uiteraard tot het uitspreken van gevangenisstraffen. De oproeping van zaken met aangehouden door het *Openbaar Ministerie* dient binnen de kortst mogelijke tijd te gebeuren – zeker in graad van beroep en voor de Hoven van Assisen. De huidige toestand heeft al te dikwijls voor gevolg dat de straf die wordt voorzien, aangepast wordt aan de voorlopige hechtenis, zodat – in werkelijkheid – het openbaar ministerie de strafmaat beïnvloedt. De huidige toestand betekent eveneens dat – na afloop van het onderzoek – de verdachten relatief lang aangehouden blijven op basis van een voorlopige titel.

Ten slotte dient bij de *strafuitvoering* – in het belang van de slachtoffers, van de veroordeelden en van het gerechtelijk systeem – de *rechtszekerheid* te worden hersteld, die thans wordt verstoord door niet geïndividualiseerde circulaire van de uitvoerende macht, die voor de rechter, het slachtoffer en de beklaagde geheim worden gehouden. Gedacht moet worden aan de mogelijkheid voor de rechter om in bepaalde gevallen te bevelen dat de straf niet kan worden verkort voor het deel dat hij bepaalt, alsook aan strafuitvoeringsrechtbanken.

De overbevolking van de gevangenissen ontnemt de zin van de gevangenisstraffen en leidt tot onmenselijke of ontorende toestanden. De onzekerheid over de uitvoering van de door de rechterlijke macht uitgesproken straffen ondergraaft de geloofwaardigheid van het systeem. 'Magistratuur en Maatschappij' pleit ervoor dat de wetgever het fundamenteel debat over de straffen zou verderzetten, ingezet door Koninklijk Commissaris Robert LEGROS.

'Magistratuur en Maatschappij'
28 januari 1994